

G. Sumkoski: O suverénnej doktríne a suverénnom hospodárskom rozvoji

- CZ24 News | 26. července 2023

Goran Sumkoski - Katehon: Potrebujeme vytvoriť rámec nového spravodlivého multipolárneho medzinárodného svetového poriadku a zaviesť teoretické a praktické nástroje, aby sme ho mohli dosiahnuť.

Chápem, že mnohí z vás zdieľajú môj názor, že už stačilo len vysvetľovať a sťažovať sa, aký zlý je globálny neoliberálny poriadok, pretože väčšina ľudí na svete to už veľmi dobre chápe a pocítila jeho dopad na vlastnej koži. Potrebujeme sa posunúť k vytvoreniu rámca nového, spravodlivého a férového multipolárneho medzinárodného svetového poriadku a systematizovať a zaviesť teoretický a praktický obsah, nástroje a pomôcky pre suverénne národné štáty, aby ich mohli využiť v procese ožiovania svojich suverénnych mandátov a právomocí, ktoré v posledných desaťročiach stratili alebo boli oslabené globálnou neoliberálnou agendou. Preto prinášame výňatok zo [štúdie na rovnakú tému uverejnenej v akademickom časopise RUDN Medzinárodné vzťahy](#), ktorý takýto prístup poskytuje.

Súčasná a donedávna takmer všeobecná akceptácia politik Washingtonského konsenzu, ktoré národným štátom predpisovali "univerzálne riešenia", zo strany akademickej obce, vlád a odborníkov, bola v súčasnosti spochybnená tak v teórii, ako aj v praxi. Tento proces sa vyznačoval odstraňovaním mandátov a právomocí národného štátu, ktorý teraz, so vznikom nového multipolárneho sveta, dostal inú a suverénnu alternatívnu cestu rozvoja. Zatiaľ čo alternatívy kľúča všade, "nový normál" globálneho rozvoja suverénnych národov ešte nebol dohodnutý, hoci sa začínajú formovať jeho kľúčové črty. Je zrejmé, že "staré" inštitúcie globálneho riadenia rozvoja sa nebudú schopné prispôbiť novej realite a stať sa pružnejšími v rozhodovacích procesoch, ako aj v umožnení väčšieho počtu, rôznorodého obsahu, alebo ciest rozvoja suverénnych národov. Preto existuje niekoľko samostatných a konkurenčných verzií regionálnych a globálnych prístupov k rozvoju, ktoré budú uspokojovať potreby a preferencie suverénnych národov.

Pretrvávajúci pád neoliberálneho ideologického svetonázoru, ktorý od 90. rokov 20. storočia dominuje v oblasti medzinárodných vzťahov, globálnej a štátnej ideológie, politických a spoločenských inštitúcií, ekonomiky, vedy a univerzít, a následne je takmer univerzálne zakotvený v prevažnej väčšine národných rozvojových stratégií krajín ako štátna ideológia, vytvoril vákuum nielen v konkurenčnej ideológii, ale aj v praktických zručnostiach, víziách, stratégiách a možnostiach realizácie suverénnej ekonomickej doktríny. Je to spôsobené tým, že neoliberálna ideológia degradovala národné štáty na regionálne čisto výkonné administratívy bez úlohy tvorby a realizácie politiky. Toto bezobsažné vládnutie bolo umožnené tým, že sa takéto čisto výkonné úlohy premietli do vzdelávacích systémov štátov od prvej triedy až po univerzity, po magisterské a doktorandské štúdium, čím vznikla hlboká prázdnota pre suverénny národný štát, pokiaľ ide o víziu, stratégiu, plány a schopnosti plniť svoje úlohy v tom, čo ho čaká v novom multipolárnom poriadku.

Nový vznikajúci multipolárny svet založený na medzinárodných teóriách realizmu nepotrebuje na úrovni národného štátu predpisujúcu ideológiu okrem tej základnej, ktorou je suverénna vôľa jeho obyvateľov ustanoviť a spravovať svoje záležitosti a spôsob života podľa nimi preferovaných tradičných, morálnych a spoločenských noriem a hodnôt. Je v takom prípade potrebná doktrína suverénneho štátu alebo suverénneho hospodárskeho rozvoja? Áno, pretože neoliberálna agenda zbavila procesom deštitucionalizácie štát všetkých pák a nástrojov na to, aby bol schopný takúto

suverénnu víziu, stratégiu a praktickú realizáciu formulovať a zabezpečiť. Neoliberálne prázdno, v ktorom boli štáty zredukované na lokálnych správcov a vykonávateľov globalistickej agendy v prospech nadnárodných korporácií, musí byť vyplnené procesom opätovnej etatizácie. To si vyžaduje znovuoobjavenie pôvodu a účelu národného štátu od čias Aristotela, cez stredoveké štáty a národný štát 19. a začiatku 20. storočia v celom vertikálnom reťazci, počnúc prijatím vlastnej ideológie, vízie, stratégie a plánov, ako aj schopnosti a kapacity zabezpečiť politický, hospodársky a sociálny rozvoj pre svojho suveréna, ľud.

Len jedna zásadná zmena vychádzajúca z teórie a praxe štátnosti, ktorá je teraz zakotvená v doktríne suverénneho štátu, následne ovplyvní všetky aspekty suverénneho štátu, ako je jeho ideológia, inštitúcie, riadenie, administratívna práca a prax vo všetkých jeho hospodárskych, politických a sociálnych sférach. Táto zásadná zmena od súčasného globálne vnucovaného neoliberálneho modelu spočíva v tom, že štát slúži svojmu suverénovi, ľudu, a nie iným vyšším medzinárodným globálnym záujmovým skupinám. Takáto doktrína suverénneho štátu poskytne základy pre rozvoj spravodlivých hospodárskych systémov v každej krajine, ktoré najlepšie odrážajú jej potenciál, kultúru, tradície a reflektujú jej prírodný a ľudský potenciál. Teda bez toho, aby boli normatívne v ideologických a politických aspektoch, ktoré sú neodňateľným právom každého suverénneho národného štátu definovať podľa svojich hodnôt, tradícií, kultúry, podobne aj ekonomická koncepcia v takomto suverennom štáte umožňuje akýkoľvek model od verejného, štátom riadeného až po súkromný, trhom riadený a akékoľvek varianty mix-modelov medzi nimi.

Na základe analýzy oblastí neoliberálnych intervencií, v ktorých bol oslabený potenciál štátu, sa v článku rozvíja analýza možných východísk pre obnovenie schopnosti formulovať doktrínu, víziu a stratégiu suverénneho štátu. Rovnako dôležité pre suverénne štáty v multipolárnom svete je rozvíjať schopnosti a kapacity na navrhovanie a realizáciu operačných plánov na obnovu svojich národných štátov, čo ilustrujeme na príklade suverénnej ekonomickej doktríny.

A zatiaľ čo rozvojové krajiny a odborníci z praxe v tejto oblasti opätovne zavádzajú (alebo nikdy neprestali zavádzať) používanie reforiem blízkych priemyselnej politike, ktoré umožňujú väčšiu úlohu štátu – a tentoraz viac ako pomocníka a nie v úlohe vyberania víťazov a so všetkými výhradami a obmedzeniami, aby nedošlo k narušeniu hospodárskej súťaže v rámci celej ekonomiky alebo jednotlivých odvetví a vplyvu trhových síl – je teraz otvorené pole pre nástup komplexnej rozvojovej teórie, ktorá by prepojila všetky čiastkové ekonomické, sociálne a inštitucionálne prístupy smerom k obnoveniu úlohy inštitúcií, formálnych aj neformálnych, a národných štátov ako dominantnej rozvojovej paradigmy 21. storočia.

V posledných desaťročiach už existuje mnoho významných snáh v tomto smere, ktoré zahŕňajú úlohu štátu a inštitúcií do rovníc rozvoja a rastu a na tomto základe vyvodzujú politické závery. Niektoré z nich sú Nová štrukturálna ekonómia (Lin 2006) alebo koncepcia “záväzných obmedzení” a “diagnostika rastu” (Rodrik 2005). Obe sa však pokúšajú len o zlepšenie západných brettonwoodských inštitúcií, o čo sa neúspešne pokúšali – napríklad “existuje viac ako jedna cesta k rozvoju”, neúspešný pokus o reformu Svetovej banky (Stiglitz, 2003, 2011), a niečo, pre čo nevidíme podporu západných politických elít. Je potrebné vybudovať novú suverénnu ekonomickú doktrínu založenú na doktríne suverénneho národného štátu, ktorá by vytvorila všeobecný rámec pre suverénne národné štáty hľadajúce vlastné cesty politického, sociálneho a hospodárskeho rozvoja v multipolárnom svete na základe realizmu v teórii a praxi medzinárodných vzťahov.

Doktrína suverénneho ekonomického rozvoja poskytne nástroje a pomôcky na navrhovanie a implementáciu inštitucionálneho, strategického a politického rámca vlády suverénneho štátu, poskytne komparatívnu analýzu všetkých týchto modelov, aby si štáty mohli vybrať ten, ktorý je pre ich národ najvhodnejší, a zakotviť ho vo svojich dlhodobých platformách a víziách ekonomického rozvoja. Doteraz majú všetky štáty podobné národné rozvojové plány, vízie, stratégie a príslušné

strategické dokumenty v hospodárskej, sociálnej, vzdelávacej, zdravotníckej a iných oblastiach, ktoré vychádzajú z kľúčových národných dokumentov. Súčasné strategické národné dokumenty vo väčšine krajín sú však zbavené akéhokoľvek významného obsahu suverénnej politiky, sú len zriedkakedy dohodnuté s ľuďmi a väčšinou ich pripravuje malá technokratická elita, ktorá sa väčšinou riadi[i] dokumentmi, aké pre ňu pripravujú Svetová banka, MMF, ADB, EBOR, AfDB atď. V spojení s tým, že neexistuje žiadne vyhodnotenie efektivity, chýb, ani preskúmanie výsledkov a vplyvu týchto plánov, tieto dokumenty si, z dôvodu chýbajúcich mandátov a právomocí štátu, nevyžadujú žiadnu väčšiu námahu, než čisto výkonnú a administratívnu, a v rozpore so záujmami suverénnych štátov aj ľudí daného štátu.

Preto zmena paradigmy od prospechu pre globalistické nadnárodné korporácie k prospechu pre ľudí bude klásť veľké nároky na štát, aby dokázal navrhnuť, naplánovať a sfunkčniť zložitejšie a náročnejšie požiadavky, ktoré naň bude klásť doktrína suverénneho štátu a suverénneho spravodlivého hospodárskeho rozvoja, počnúc vládami, verejnou správou a všetkými ostatnými politickými, hospodárskymi a sociálnymi inštitúciami.

Čo to bude znamenať. Táto štúdia sa zameriava na suverénny hospodársky rozvoj, ale podobné hlboké zmeny od ideológie k realizácii sa uskutočnia aj vo všetkých ostatných oblastiach politického, sociálneho rozvoja znovuzrodeného národného štátu. Ba čo viac, suverénny hospodársky rozvoj a ďalšie oblasti budú musieť byť hlboko zakotvené a prepletené s politickým a sociálnym rozvojom pri realizácii doktríny suverénneho štátu. Súčasná parcializácia týchto kľúčových oblastí a ešte ďalšia parcializácia v rámci každej z týchto oblastí a vytváranie siločiar, v ktorých nikto nemá celkový obraz, bola nástrojom globálnej neoliberálnej agendy, aby mohla realizovať svoju politiku bez väčšej opozície. Suverénna ekonomická doktrína si bude vyžadovať aktivizáciu a využitie intelektuálnych, ľudských a inštitucionálnych kapacít a zdrojov všetkých národov, ktoré sa majú zapojiť do práce na transformácii jej suverénnej štátnej doktríny na životaschopnú spravodlivú suverénnu ekonomickú doktrínu:

Po prvé, hlboká ideologická zmena smerom k suverénovi – ľudu národného štátu – bude znamenať zavedenie zmien do motivačnej štruktúry medzi všetkými ekonomickými, politickými a sociálnymi faktormi – ktoré by mali byť zakotvené v zakladajúcich aktoch, ako sú ústavy národných štátov. Súčasná motivačná štruktúra v neoliberálnych ekonomikách je nevyvážená a poklonkujúca sa aktérom, ktorí sú miestnymi vykonávateľmi globálnej neoliberálnej agendy, čo poškodzuje domácu ekonomiku, jej produktivitu, prírodné a ľudské zdroje a presmerováva ich do neproduktívnych činností, ktoré nevytvárajú hodnoty ani neprinášajú pridanú hodnotu domácej ekonomike a blahobytu jej obyvateľov.

Po druhé, suverénna veda a vzdelávanie, a najmä ekonomická veda a vzdelávanie, sa musia revidovať v súlade s doktrínou suverénneho štátu a zakotviť tak doma, ako aj v medzinárodnej sieti akademickej obce suverénnych národov, v rôznych jazykoch, časopisoch, think-tankoch, aby poskytli autentickú vedomostnú základňu na poskytovanie zručností na realizáciu doktríny, nad rámec a v konkurencii súčasnej a len na angličtine založenej unesenej vedy, ktorá bola plne ovládnutá neoliberálnou agendou. Znamená to vytvoriť vlastný paralelný systém akreditácie vzdelávacích platforiem, vytvoriť sieť vzdelávacích a školiacich platforiem, ako sú školiace centrá popri existujúcich školách, univerzitách, kde sú teraz prednášajúci vytláčaní zo súčasného akademického a vzdelávacieho systému, ktorý je v mnohých krajinách unesený globálnou neoliberálnou agendou.

Po tretie, prijatá suverénna ideológia každej krajiny a systematizované domáce vedecké a praktické poznatky sa budú musieť vykryštalizovať do hlbokej suverénnej národnej vízie hospodárskeho rozvoja a strategických dokumentov, ktoré budú podporované politickými, riadiacimi a administratívnymi štruktúrami a ľuďmi, ktorí sa majú zapojiť prostredníctvom konzultácií, šírenia informácií a účasti. Tieto strategické vízie a operačné dokumenty budú základom pre vypracovanie operačných a

realizačných plánov sprevádzaných cieľmi a zodpovedajúcimi ukazovateľmi, monitorovaním a hodnotením, systémami včasného varovania, nápravou a úpravou. Tieto dokumenty budú mať vplyv na všetky sektory štátu a spoločnosti a budú podporované ďalšími sektorovými rozvojovými víziami a stratégiami, ako je politický a sociálny rozvoj.

Po štvrté, na základe svojej ideológie, vízie a stratégie a operačného plánu implementácie si to bude vyžadovať inštitucionálne zmeny, ako aj rozvoj kapacít a ľudských zdrojov celej verejnej správy, politických a vládnych štruktúr, súdnictva, centrálného a komerčného bankovníctva, vzdelávacieho systému od základných až po univerzitné programy, štátnej finančnej podpory a motivačných štruktúr, ktoré bude potrebné upraviť tak, aby boli schopné podporovať a implementovať túto suverénnu víziu a stratégiu spravodlivého hospodárskeho rozvoja.

Po piate, implementácia a podpora hospodárskych subjektov od individuálnych podnikateľov cez malé a stredné podniky až po veľké národné korporácie prostredníctvom poskytovania prístupu k financiam, rozvoja know-how pre zvýšenie produktivity tovarov a služieb, rozvoja tvrdej a mäkkej infraštruktúry, inovácií, technologického pokroku, zvyšovania kvality, prístupu na trhy, rozvoja obchodu a exportu, spravodlivej podpory investícií, budovania značiek výrobkov, služieb a národného hospodárstva.

Na základe tejto vízie a stratégie by implementácia suverénnej ekonomickej doktríny mala zahŕňať nasledujúce zložky suverénneho národného rozvoja:

- inštitucionálny rozvoj, riadenie a správu hospodárskeho rozvoja;
- budovanie, fungovanie a implementáciu spravodlivého hospodárskeho systému;
- podporu verejných a súkromných investícií;
- sektorovú hospodársku politiku a podporu zameranú na jedinečné výhody jednotlivých sektorov;
- medzinárodnú hospodársku spoluprácu; suverénne finančné toky pre rozvoj; rozvoj infraštruktúry;
- rozvoj zručností, know-how a vedomostí a rozvoj ľudského potenciálu; efektívnu verejnú správu;
- reštrukturalizácia verejných podnikov a reorganizácia podnikových procesov; zvyšovanie výrobných kapacít a kapacít služieb prostredníctvom technológií a inovácií;
- rozvoj mikropodnikov, malých a stredných podnikov; miestny a regionálny hospodársky rozvoj;
- rozvoj a ochrana prírodných a nerastných zdrojov; podpora obchodu a exportu, marketing a budovanie značiek národného hospodárstva;
- regulácia a deregulácia v záujme hospodárskeho rozvoja; digitalizácia, e-government, blockchain, AI.

Doktrína suverénneho ekonomického rozvoja, ktorej jadrom je doktrína suverénneho štátu, tak vyplňa deetatizáciu, ktorá vznikla po desaťročiach neoliberálnych modelov. Dosahuje sa to

1. poskytnutím širokého ideologického a filozofického základu a pochopenia podstaty suverénneho hospodárstva, čo umožňuje formulovať vlastnú suverénnu ekonomickú doktrínu, a
2. rozvojom praktických zručností, vedomostí, platforiem, pák a nástrojov na implementáciu ustanovení ekonomickej teórie, ktoré umožnia prosperitu národných ekonomík v spoločnom záujme. Podobný prístup je potrebný aj pri vypracúvaní vhodných suverénnych doktrín politického a sociálneho rozvoja.

Vzhľadom na to, že neoliberálny model rozvoja nepriniesol národným štátom trvalo udržateľný rozvoj a nepodarilo sa vypracovať alternatívne teoretické a praktické zdroje procesov a výsledkov legitimacy pri rozptyle neoliberálnych modelov, je potrebné vytvoriť nový model, ktorý zohľadňuje potrebu

suverénneho rozvoja národných štátov v multipolárnom svete, ktorý sa v súčasnosti formuje. Vytvorenie efektívneho a citlivého národno-štátneho vzdelávacieho, vedeckého, analytického, think-tankového systému, ako aj implementačných platforiem a podporných medzinárodných sietí pomôže rozvíjať doktrínu suverénneho štátu a pomôže národným štátom zdieľať a vymieňať si informácie, skúsenosti, poznatky pri tvorbe a realizácii ideologických, strategických a operačných plánov. V týchto oblastiach nás v novom multipolárnom svete čaká veľa práce.

☐ [Celá štúdia v ruštine](#)

☐ [Celá štúdia v angličtine](#)

(ďalšie odkazy na zdroje k obsahu sú v originálnom článku)

AUTOR: Goran Sumkoski

[ZDROJ](#)

Překlad: KSB Správy